

УДК 657

DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2019-1\(42\)-110-115](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2019-1(42)-110-115)**Л.В. Чижевська, д.е.н., проф.****Ю.І. Корецька, магістрант***Житомирський державний технологічний університет***А.С. Паламарчук, викладач***Житомирський військовий інститут ім. С.П. Корольова*

Транспарентність фінансової звітності, складеної за МСФЗ, як інструмент антикорупційної діяльності в Україні

Корупція як соціальне явище призводить до зниження іноземного інвестування, погіршує економічну, політичну і соціальну ситуацію. Заходи, які вживаються в Україні протягом останніх десятиліть, як показує практика, є не досить ефективними. Рівень тінізації економіки створює середовище для розвитку негативних явищ і зловживань у сфері бухгалтерського обліку.

З січня 2016 р. між Україною та ЄС запроваджено Зону вільної торгівлі, а з 11 червня 2017 р. наші громадяни отримали право безвізового в'їзду до країн Шенгенської угоди.

Повна ратифікація Угоди асоціації є наступним логічним та стратегічно важливим кроком для України на шляху до ЄС. Тож вітчизняному бізнесу доведеться звикати до європейських умов корпоративного управління, але це гарантує більший захист прав акціонерів, кредиторів та інших сторін. Підписання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом спрямувало Україну на шлях змін, які стосуються різних сфер державного функціонування. Сфера бухгалтерського обліку та фінансової звітності не є винятком. Питання застосування МСФЗ є ключовим питанням при залученні іноземних інвестицій.

Ключові слова: *корупція; антикорупційна діяльність; звітність; МСФЗ; транспарентність фінансової звітності.*

Постановка проблеми. Високий рівень корупції, недоліки в правовому регулюванні, несприятливі умови для ведення бізнесу створюють інформаційну асиметрію та негативно впливають на прозорість бухгалтерського обліку в Україні, суттєво погіршують імідж держави на міжнародному рівні. Один з інструментів досягнення прозорості у системі бухгалтерського обліку є дотримання якісних характеристик фінансової звітності за МСФЗ.

Заходи для подолання корупції, що вживаються в Україні протягом останніх років, є недостатньо ефективними. Корумпованість посадових осіб, бізнесу, державної влади та користувачів бухгалтерської інформації зумовлює причинно-наслідковий взаємозв'язок між неналежною якістю бухгалтерського обліку, його низькою транспарентністю та інформаційною асиметрією в суспільстві. Тому одним із кроків до зменшення корупції є максимізація транспарентності фінансової звітності та її складання за вимогами МСФЗ, оскільки саме вони вимагають більш глибокого, точного та якісного розкриття інформації. Це рішення підтверджується й досвідом іноземних країн.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підтверджуючи свої євроінтеграційні прагнення, Україна протягом останнього десятиріччя ратифікувала Кримінальну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27 січня 1999 р. (Закон № 252-V від 18.10.2006 р.), Додатковий протокол до цієї конвенції від 15 травня 2003 р. (Закон № 253-V від 18.10.2006 р.), Цивільну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією від 4 листопада 1999 р. (Закон № 2476-IV від 16.03.2005 р.), Конвенцію ООН проти корупції від 11 грудня 2003 р. (Закон № 251-V від 18.10.2006 р.), Конвенцію Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму (Закон № 2698-VI від 17.11.2010 р.), Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15 листопада 2000 р. (Закон № 1433-IV від 04.02.2004 р.) і Конвенцію Ради Європи проти маніпулювання спортивними змаганнями від 18 вересня 2014 р. (Закон № 1752-VIII від 16.11.2016 р.). Ратифікувавши Цивільну конвенцію Ради Європи про боротьбу з корупцією, Україна приєдналась до Групи держав із боротьби з корупцією (GRECO). На основі визначених у цих та інших міжнародних документах антикорупційних стандартів були прийняті численні закони (табл. 1).

На виконання перелічених законів прийнято десятки підзаконних актів – Кабінету Міністрів України, Національного агентства з питань запобігання корупції (далі – НАЗК), Міністерства юстиції України та ін. Це дає можливість стверджувати, що в цілому законодавча база запобігання корупції в Україні вже створена.

Таблиця 1

Нормативно-правові акти, що регулюють антикорупційну діяльність в Україні

№ з/п	Сфера застосування нормативно-правового акта	Нормативно-правовий акт
1	Загального характеру та щодо відповідальності за корупційні правопорушення і правопорушення, пов'язані з корупцією	«Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки», «Про запобігання корупції», «Про очищення влади», окремі положення Кримінального, Кримінального процесуального, Цивільного, Цивільного процесуального кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кодексу адміністративного судочинства України
2	Щодо діяльності спеціалізованих органів по боротьбі з корупцією	«Про Національне антикорупційне бюро України», «Про прокуратуру», «Про Національну поліцію», «Про Державне бюро розслідувань», «Про Службу безпеки України», «Про оперативно-розшукову діяльність», «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»
3	Про етичні правила, антикорупційні обмеження та заборони для окремих посадових осіб і щодо запобігання політичній корупції	«Про державну службу», «Про судоустрій і статус суддів», «Про політичні партії в Україні», «Про вибори Президента України», «Про вибори народних депутатів України», окремі положення Кодексу законів про працю України тощо
4	Щодо запобігання корупції в економіці і спорті	«Про публічні закупівлі», «Про захист економічної конкуренції», окремі положення Господарського і Господарського процесуального кодексів України, «Про запобігання впливу корупційних правопорушень на результати офіційних спортивних змагань» та ін.
5	Щодо доступу до інформації	Окремі положення Цивільного, Господарського, Бюджетного і Земельного кодексів України, закони «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів», «Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань», «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень», «Про дорожній рух», «Про Державний земельний кадастр», «Про телебачення і радіомовлення», «Про відкритість використання публічних коштів», «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «Про доступ до судових рішень» тощо

Правова база, спрямована на забезпечення прозорості в діяльності бізнес-сектора, за останні роки покращилася, але вона, як і раніше, не забезпечує достатній рівень прозорості в цьому питанні. Зокрема, саме для регулювання корупції одним зі шляхів є прозорість бухгалтерського обліку та фінансової звітності підприємств. Виходячи з цього, ряд українських вчених здійснив дослідження прозорості фінансової звітності і дійшов до висновку, що для економіки країни на шляху до економічної незалежності прозорість звітності має суттєве значення. Питаннями прозорості звітності займалися такі науковці, як Вигівська І.М., Мельник Н.Г., які розглядали прозорість фінансової звітності в умовах застосування МСФЗ, Макарович В.К. розглядав принципи формування прозорості фінансової звітності, Самофалова В.О., яка досліджувала взаємодію і відповідальність сторін в угодах державно-приватного партнерства, Батракова Т.І. розглядала вплив корупції на економіку України, Фесун І.Ю. займався питаннями концепції розкриття інформації.

Метою дослідження є аналіз та удосконалення існуючих і напрацювання нових теоретико-методологічних аспектів формування фінансової звітності, концептуальною основою якої є МСФЗ, та визначення шляхів подолання корупції на рівні підприємств шляхом прозорості фінансової звітності.

Викладення основного матеріалу. Корупція визнається серйозною глобальною проблемою, яка стосується всіх країн світу. Це явище негативно впливає на економіку країн, призводячи до зниження прямих іноземних інвестицій, на економічне зростання та імідж держав, що тягне за собою погіршення соціального становища населення та рівня довіри суспільства.

Універсального визначення терміна «корупція» нині не існує [1]. Визначення цього терміна неоднозначне, але всі вони зводяться до одного головного пояснення, яке є спільним для всіх. У загальному розумінні «корупція» – це протиправна діяльність, яка полягає у використанні службовими особами їхніх прав та посадових обов'язків для особистого збагачення. Всесвітній банк визначає корупцію як «зловживання службовим становищем з метою особистої вигоди» [14, с. 185].

У цілому, згідно із Індексом Doing Business Україна, у 2018 р. посідає 76 місце серед 190 країн, за Індексом економічної свободи 2018 Україна набрала 51,9 балів зі 100, значення яких протягом останніх років практично не змінювалося. Відповідно до даних Американського дослідницького центру The Heritage Foundation у співпраці з The Wall Street Journal, опублікованого щорічного рейтингу країн світу за рівнем економічної свободи – Індекс економічної свободи 2018 (Index of Economic Freedom 2018) Україна посіла у рейтингу 150 місце зі 180 країн світу [8].

Результати опитування [9] свідчать про те, що найбільш поширеною формою корупції у приватному секторі є «відкати», тоді як лише третина (31 %) підприємців вважають таку практику поширеною, при цьому наявна відмінність в оцінюванні цього явища залежно від розміру бізнесу: «відкати» найчастіше практикуються в середньому та великому бізнесі, найрідше – у малому, тобто ризик виникнення корупції у вигляді «відкату» вищий у великому підприємстві, на відміну від малого (рис. 1).

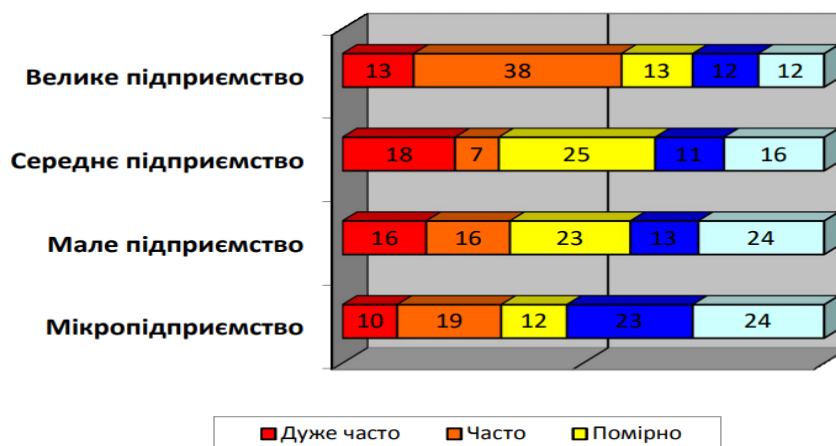

Рис. 1. Результати опитування співробітників правоохоронних органів за питанням «Як часто підприємці виплачують «відкати» чи іншим чином підкупають співробітників своїх контрагентів чи конкурентів (залежно від розмірів підприємства)?» [9, с. 9]

Примітка: дані наведені в одиницях (кількість підприємств)

Аналіз нормативно-правових актів дає підставу розуміти, що в Україні існує корупція в секторі приватного бізнесу. Тому потрібно боротися з її проявами не тільки на рівні законів, впроваджуючи певні заходи та програми щодо її протидії, але і на рівні достовірного відображення операцій у фінансовій звітності підприємств.

Основними об'єктивними причинами корупції, на думку Гордієнко А.В. та Куценко В.Й., є такі негативні соціально-економічні фактори, як: різке соціальне розшарування в суспільстві; накопичення багатств у результаті кримінальних джерел доходів; безправ'я основної частини законослухняних громадян; несправедливість в розподілі матеріальних та духовних благ серед населення; різкий спад виробництва та труднощі з працевлаштуванням; розквіт «тіньової» економіки на основі організованої та економічної злочинності; тісний зв'язок органів з представниками кримінального бізнесу; кадрова політика при виборі кандидатів на ті чи інші посади за ознаками сімейності, відданості [10].

Побережний В.В. вирізняє такі причини виникнення корупції в системі органів державної влади, як зрощування державного апарату з підприємницькими та комерційними структурами, формування їхніх ділових відносин поза межами правового поля, ставлення громадськості до існування корупції та сприяння її розвитку, складність урядової структури бюрократичних процедур, лобіювання прийняття та зміни нормативно-правових актів, відсутність належного механізму здійснення ротачії кадрів, низький рівень оплати праці та надання соціальних послуг [12].

Отже, основними причинами корупції на сьогодні є бюрократія, погана законодавча база і відсутність або неефективні дії антикорупційних органів, незначна прозорість щодо діяльності підприємств та їх фінансової звітності, тіннізація економіки та інші. З'ясування таких причин веде до виявлення одного з інструментів підвищення прозорості фінансової звітності, а саме надання більш детальної інформації на підставі міжнародних стандартів фінансової звітності. Це підтверджується і міжнародним досвідом. Ідея полягає в тому, що нові стандарти допоможуть окремим підприємствам в

короткостроковій перспективі і всій економіці в довгостроковій перспективі. Чітка прозора структура фінансової інформації має вирішальне значення для зростаючого бізнес-середовища країни і допомагає зменшити рівень корупції в країні.

З 2010 р. Україна поступово впроваджує міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). Відповідно до Регламенту Європейського парламенту і Ради ЄС від 19 липня 2002 р. № 1606/2002, міжнародні стандарти включають стандарти бухгалтерського обліку та звітності, які застосовуються у державах-членах Європейського Союзу [13, с. 56–60]. Відповідно до Закону «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» публічні акціонерні товариства, підприємства, що становлять суспільний інтерес, та підприємства, які проводять діяльність з видобутку корисних копалин загальнодержавного значення, складають фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність за міжнародними стандартами. Важливо підкреслити, що антикризове управління та реформування української економіки здійснюється за підтримки з боку міжнародних фінансових організацій, зокрема, Міжнародного Валютного Фонду та Світового банку.

Якщо врахувати, що корупційні дії здійснюються в різних галузях економіки, то можна сказати, що дослідження економічного аспекту цього явища, безумовно, слугує основою для аналізу всіх складових такого виду злочинності [3, с. 150]. В умовах жорсткої конкурентної боротьби, виснаження природних ресурсів, розвитку інформаційно-інноваційних процесів на підприємстві, переходу до постіндустріального суспільства інформація стає затребуваною все більше, адже ускладнюються умови прийняття рішень, їх наслідки та ефективність [7, с. 305].

Відповідно до МСФЗ, облікову політику підприємство обирає самостійно, спираючись на особливості його діяльності, про що зазначається в пункті 17 МСБО 1 «Подання фінансової звітності» [5]. У цьому документі суб'єктом облікової політики, тобто тим, хто її встановлює, визначено керівництво підприємства, а об'єктом є система бухгалтерського обліку підприємства. Для того, щоб бути досконалою та правдивою, звітність має відповідати трьом основним характеристикам. Вона має бути повною, нейтральною та вільною від помилок. До посилювальних якісних характеристик фінансових звітів Концептуальної основи належать: зіставність, можливість перевірки, своєчасність, зрозумілість.

При формуванні фінансової звітності, складеної за МСФЗ, загострюється увага до питань прозорості наведеної в ній інформації. Порівняння вимог щодо складання звітності за МСФЗ і ПСБО показало, що звітність, яка складена згідно з вимогами МСФЗ буде більш деталізованою, а тому і більш прозорою. Звітність МСФЗ містить, відповідно до п. 10 МСБО 1 «Подання фінансової звітності», такі самі фінансові звіти МСФЗ, як за ПСБО, але в них інформація наводиться більш деталізовано. В МСФЗ не встановлено переліку обов'язкових вимог до звітності, але вона має містити всі вагомні деталі.

Таблиця 2

Витяг з Балансу (Звіту про фінансовий стан) ПрАТ «Запоріжжявтотранс» на 31.12.2017 р. [15]

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	522	455
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	1021	1250
з бюджетом	1135	215	227
у тому числі з податку на прибуток	1136	182	182
з нарахованих доходів	1140	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	1134	841

Форма № 1 «Баланс» («Звіт про фінансовий стан») структурно стала більш послідовною щодо розподілу активів і зобов'язань на поточні та непоточні (довгострокові). Відповідно до п. 55 МСБО 1, «суб'єкт господарювання подає додаткові рядки статей, заголовки та проміжні підсумкові суми у звіті про фінансовий стан, коли таке подання є доречним для розуміння фінансового стану суб'єкта господарювання» [11]. Прикладом звітності, складеної за МСФЗ, послуговувала звітність ПрАТ «Запоріжжявтотранс» (табл. 2). Для того, щоб вона була прозорою варто більш деталізовано розкривати звітність, відображаючи в рядках звітності суми заборгованості в розрізі податків та видів заборгованості, адже є борги, які фактично безнадійні. Також варто більш деталізовано розкривати й іншу інформацію, яка може вплинути на думку користувачів звітності. У звітності варто розкривати інформацію про фінансові інвестиції та результати від їх наявності. Таким чином, доцільно окремим рядком у звітності прописувати суми від діяльності, пов'язаної з інвестуванням, що забезпечить прозоре розкриття інформації.

Примітки – найвагоміша і невід’ємна частина МСФЗ звіту [2]. Саме примітки дають ту якість фінансової інформації, про яку йдеться у Концептуальній основі МСФЗ. Згідно з МСБО 1, у примітках варто подавати інформацію про основу складання фінансових звітів і про конкретні облікові політики, застосовані підприємством. МСБО 1 вимагає розкривати у звітності суттєву інформацію, навіть якщо це не передбачено певним МСФЗ, та, навпаки, не обов’язково розкривати інформацію, яка передбачена МСФЗ, але є несуттєвою [4]. Прикладом такого розкриття є інформація про характер адміністративних витрат. Підприємство має обрати той метод, що надає більш доречну та достовірну інформацію про діяльність. Якщо підприємство обирає класифікацію витрат за функціями, то додаткова інформація має наводитися про характер таких витрат, включаючи інформацію про амортизацію та витрати на персонал. Зазвичай така інформація зазначається у примітках до фінансової звітності.

Внаслідок встановленої залежності між рівнем корупції в країні та якістю фінансової звітності заходами щодо покращення якості та прозорості фінансової інформації можуть бути:

- рекомендації щодо формування облікової політики підприємства шляхом вибору раціональних альтернатив, яка б забезпечила розкриття більш прозорої та детальної інформації в звітності;
- розкриття в примітках до звітності інформації про характер адміністративних витрат та інших невірбованих витрат, а також про фінансові інвестиції підприємства та результати від їх інвестування.

Висновки. Заходи для подолання корупції, що проводяться в Україні протягом останніх років, є недостатньо ефективними. Корумпованість посадових осіб органів державної влади та корпоративного сектору зумовлює причинно-наслідковий взаємозв’язок між неналежною якістю бухгалтерського обліку, його низькою транспарентністю та інформаційною асиметрією в суспільстві. Тому одним із кроків до зменшення корупції є максимізація транспарентності фінансової звітності та її складання за вимогами МСФЗ, оскільки саме вони вимагають більш глибокого, точного та якісного розкриття інформації. Це рішення підтверджується й досвідом іноземних країн. Відповідно, варто вдосконалювати нормативно-правову базу та методичні рекомендації щодо складання фінансової звітності шляхом більш глибокої деталізації інформації в звітності.

Список використаної літератури:

1. Corruption Risk Assessment in Public Institutions in South East Europe Comparative Research and Methodology [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://rai-see.org/wpcontent/uploads/2015/10/CRA_in_public_in_s_in_SEE-WEB_final.pdf.
2. Doing business-2018. Україна в рейтингу Світового банку легкості ведення бізнесу // Економічний дискусійний клуб. – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analytika/doing-business-2018-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennya-biznesu>.
3. Лазаренко С.Ж. Корупція як результат системної неефективності державного управління / С.Ж. Лазаренко, К.А. Бабенко // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 24. – С. 149–151.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. – 2012. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013.
5. МСБО 1 «Подання фінансової звітності» / Міністерство фінансів України. – 10.09.2014 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://msfz.minfin.gov.ua>.
6. Орлова В.К. Концептуальні основи складання фінансової звітності за міжнародними стандартами / В.К. Орлова, С.М. Кафка // Сталий розвиток економіки. – 2013. – № 3. – С. 245–250.
7. Семанюк В.З. Інформаційні ресурси як інструмент підвищення ефективності бізнесу / В.З. Семанюк // Інноваційна економіка. – 2012. – № 10. – С. 304–307.
8. Україна за рівнем економічної свободи 2018 // Економічний дискусійний клуб. – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://edclub.com.ua/analytika/ukrayina-za-rivnem-ekonomichnoyi-svobody-2018>.
9. Корупція в приватному секторі. – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennya/8.pdf.
10. Гордієнко А.В. Причини корупції в українському суспільстві / А.В. Гордієнко, В.Й. Куценко // Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна). – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/8_gordienko.htm.
11. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364242/file/ias-01.pdf>.
12. Побережний В.В. Сутність та причини корупції в системі органів державної влади / В.В. Побережний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf>.
13. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні ; схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24 жовтня 2007 р. № 911-р. // Бухгалтерія в сільському господарстві. – 2013. – № 23–24. – С. 56–60.
14. Мельник Н.Г. Бухгалтерський облік як складова боротьби з корупцією / Н.Г. Мельник // Тернопільський національний економічний університет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/22526/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2.pdf>.

15. Річна фінансова звітність ПАТ «Запоріжжявоттранс». – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/112952/165/templ>.
16. Національне агентство з питань запобігання корупції внесло припис в.о. голови правління ПАТ «Укрзалізниця» // Національне агентство з питань запобігання корупції. – 2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://nazk.gov.ua/news/nacionalne-agentstvo-z-pytan-zapobigannya-korupciyi-vneslo-prypys-vo-golovy-pravlinnya-pat>.

References:

1. Corruption Risk Assessment in Public Institutions in South East Europe Comparative Research and Methodology, [Online], available at: http://rai-see.org/wpcontent/uploads/2015/10/CRA_in_public_in_s_in_SEE-WEB_final.pdf
2. Doing business-2018 (2018), «Ukrain'a v reytingu Svitovogo banku legkosti vedennja biznesu», Ekonomichnyj diskusijnyj klub, [Online], available at: <http://edclub.com.ua/analityka/doing-business-2018-ukrayina-v-reytingu-svitovogo-banku-legkosti-vedennja-biznesu>
3. Lazarenko, S.Zh. and Babenko, K.A. (2014), «Korupcija jak rezul'tat systemnoi' neefektyvnosti derzhavnogo upravlinnja», *Investycii: praktyka ta dosvid*, No. 24, pp. 149–151.
4. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2012), *Mizhnarodnyj standart buhgalters'kogo obliku 1 (MSBO 1). Podannja finansovoi' zvitnosti*, [Online], available at: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013
5. Ministerstvo finansiv Ukrainy (2014), *MSBO 1 «Podannja finansovoi' zvitnosti»*, [Online], available at: <http://msfz.minfin.gov.ua>
6. Orlova, V.K. and Kafka, S.M. (2013), «Conceptual'ni osnovy skladannja finansovoi' zvitnosti za mizhnarodnymy standartamy», *Stalij rozvytok ekonomiky*, No. 3, pp. 245–250.
7. Semanjuk, V.Z. (2012), «Informacijni resursy jak instrument pidvyshhennja efektyvnosti biznesu», *Innovacijna ekonomika*, No. 10, pp. 304–307.
8. Ekonomichnyj diskusijnyj klub (2018), «Ukrain'a za rivnem ekonomichnoi' svobody 2018», [Online], available at: <http://edclub.com.ua/analityka/ukrayina-za-rivnem-ekonomichnoyi-svobody-2018>
9. Korupcija v pryvatnomu sektori (2018), [Online], available at: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/doslidzhennja/8.pdf
10. Gordijenko, A.V. and Kucenko, V.J. (2018), *Prychyny korupcii' v ukrai'ns'komu suspil'stvi*, Dnipropetrovs'kyj nacional'nyj universytet imeni Olesja Gonchara (Ukrain'a), [Online], available at: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/8_gordienko.htm
11. Ministerstvo finansiv Ukrainy, *Mizhnarodnyj standart buhgalters'kogo obliku 1 «Podannja finansovoi' zvitnosti»*, [Online], available at: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364242/file/ias-01.pdf>
12. Poberezhnyj, V.V. *Sunist' ta prychyny korupcii' v systemi organiv derzhavnoi' vlady*, [Online], available at: <http://academy.gov.ua/ej/ej12/txts/10pvvodv.pdf>
13. Kabinet Ministriv Ukrainy (2013), «Strategija zastosuvannja mizhnarodnyh standartiv finansovoi' zvitnosti v Ukraini», shvaleno rozporjadzhennjam Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24 zhovtnja 2007 r. No. 911-r., *Buhgalterija v sil's'komu gospodarstvi*, No. 23–24, pp. 56–60.
14. Mel'nyk, N.G., *Buhgalters'kyj oblik jak skladova borot'by z korupcijeju*, Ternopil's'kyj nacional'nyj ekonomichnyj universytet, [Online], available at: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/22526/1/%D0%9C%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%D0%B8%20%D0%9B%D1%8C%D0%B2%D1%96%D0%B2.pdf>
15. Rіchna finansova zvitnist' PAT «Zaporizhavtotrans» (2018), [Online], available at: <https://smida.gov.ua/db/emitent/year/xml/showform/112952/165/templ>
16. Nacional'ne agentstvo z pytan' zapobigannja korupcii' (2018), *Nacional'ne agentstvo z pytan' zapobigannja korupcii' vneslo prypys v.o. golovy pravlinnja PAT «Ukrzaliznyca»*, [Online], available at: <https://nazk.gov.ua/news/nacionalne-agentstvo-z-pytan-zapobigannya-korupciyi-vneslo-prypys-vo-golovy-pravlinnya-pat>

Чижевська Людмила Віталіївна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- фінансовий облік;
- бухгалтерська професійна діяльність;
- МСФЗ.

Корецька Юлія Ігорівна – магістрант Житомирського державного технологічного університету.

Наукові інтереси:

- фінансова звітність за МСФЗ.

Паламарчук Андрій Семенович – уповноважений з питань запобігання та виявлення корупції, викладач кафедри електротехніки і електроніки Житомирського військового інституту ім. С.П. Корольова.

Наукові інтереси:

- антикорупційна діяльність;
- оборонна економіка.

Стаття надійшла до редакції 03.01.2019.